

ptam, & sub lege scripta, sacrificia offerentibus, dicit quod licet majores explicito cognoscere significatum illorum sacrificiorum, nempe mortem Christi, minores tamen, siya rudiores, qui haud dubie erant in majori numero quae majores, sub velamine illorum sacrificiorum: velatum habeant de Christo venturo cognitionem: & tamen cum illa cognitione revelata, five implicita, certum est quod poterat salvari; alioquin enim, ut optime arguit idem S. Doctor in 3. dist. 25. quaest. 2. art. 2. quaestione 2. in corp. carentes fide implicita in Christum, destituti fuissent medio simpliciter necessario ad suam salutem, quod tamen de tanta hominum multitudine non est credibile: Ergo, &c.

52 Confirmatur ex D. Chrysostomo homil. 77. in Matth. ubi ait multos ex Gentilibus salvos fuisse, sine fide explicita in Christum, Idem docent Clemens Alexandrinus lib. 5. & 6. Stromatum, Eusebius lib. 1. de preparatione Evangelica cap. 3. Irenaeus lib. 2. contra haereses, Augustinus lib. 19. contra Faustum, & alii ex SS. Patribus.

53 Probatur secundo conclusio: Duobus solum modis potest aliquid dici necessarium ad salutem necessitate medi, videlicet vel ex natura rei, vel ex decreto seu institutione divina, juxta dicta articulo precedenti in secunda suppositione: Sed neutro modo fides explicita in Christum ut Redemptorem necessaria fuit ad salutem in lege scripta, vel in lege naturae: Ergo nullo modo. Probatur Minor: & primo quia non ex natura rei patet, quia sola cognitio & fides explicita unius Dei, ut auctoris & remuneratoris supernaturalis, sufficiebat ad excitandum actum dilectionis Dei, & perseverandum in illo usque ad finem vitae. Quod vero neque ex institutione Dei, probatur: Tum quia nec ex Scriptura, nec ex traditione constat de illa. Tum etiam quia si hujusmodi fides tunc fuisset ex institutione Dei ad salutem necessariam, eam curasset Deus ubique terrarum praedicari, cum in rebus necessariis ad salutem nullo modo desit; quod tamen non ita factum est, nam tunc veri Dei cognitio vix ultra Judaeam se extendebat, juxta illud Psalm. 75. *Natus in Judaea Deus, in Israel magnam operam ejus:* Ergo, &c.

54 Probatur tertio: Fides explicita in Christum ut Redemptorem, supponit necessariam, ut constat, fidem & cognitionem explicitam de peccato originali, five de communi lapsu generis humani: Sed neque in lege naturae, neque in lege scripta, necessaria fuit, necessitate medi, fides five cognitio explicita Christi ut Redemptoris. Immo non est certum, tunc communem populum Judaeorum cognovisse Messiam venturum ut Redemptorem animarum, sed dumtaxat ut Regem & liberatorem temporalem; cum ipse etiam Nicodemus, quamvis esset Magister in Israel, ignoraret tamen, ut ex Evangelio constat, Christum esse Deum.

55 Advertendum tamen est, nos loqui de statu hujus vitae, quia creditibile est justos omnes, qui ante adventum Christi decesserunt, explicitam Incarnationis fidem habuisse in Limbo: hanc enim a Patribus, ut Abraham, Moyses, Joanne Baptista, Lazaro, & similibus acceperunt. Unde nos hic de statu hujus vitae agimus, & contendimus non fuisse necessarium ad salutem illis qui ante Christi adventum vixerunt, durante eorum vita, mysterium Incarnationis, seu Christum ut Redemptorem & Mediatorem explicito cognoscere; sed explicitam providentiae Dei supernaturalis fidem, in qua implicitae fides Redemptoris, seu Mediatoris continetur, fuisse sufficientiam ad eorum salutem.

§. II.

Solentur objectiones Patris Philippi.

56 Objicit in primis P. Philippus quaedam Scripturae testimonia, quibus asseritur neminem salvari, vel fuisse unquam salvatum, nisi per Christum, & merita ipsius: 1. ad Corinth. 15. *Sicut in Adam omnes mortuati, ita in Christo omnes vivificabuntur*, 2. ad Timoth. *Gratia data nobis ea in Christo ante tempora saecularia*. Actuum 4. *Non est in aliquo alio salus, neque enim est aliquid aliud nomen sub Caelo datum, in quo oporteat nos salvos fieri*. Et Apocal. 13. *Christus dicitur Agnus, qui occisus est ab origine mundi*.

57 Respondet haec, & similia testimonia, non militare contra nostram sententiam: in illis enim non expresse dicitur omnes homines salvari, & fuisse salvatos per fidem Christi, sed tantum per Christum, & sanguinem, seu merita ipsius: fatetur autem nulli unquam gratiam & salutem fuisse concessam, nisi per Christum; cum sit causa salutis & iustitiae universalissima, in genere

causae meritoriae: negamus tamen salutem hanc & justificationem non nisi per fidem explicitam illius, in ratione Mediatoris, fuisse communicatam, & dicimus eam potuisse communicari per fidem explicitam providentiae Dei supernaturalis, in qua implicitae fides ipsius Mediatoris continetur.

Dices: Fides Mediatoris remotissime tantum in fide providentiae continetur: Ergo fides providentiae supernaturalis non sufficiebat, ut homines qui sub lege naturae, & sub lege scripta vivebant, Christo incorporarentur, & ab eo ut capite influxum gratiae & salutis reciperent.

Respondet negando Antecedens, nam satis proxime in fide providentiae supernaturalis continetur fides Mediatoris: per hanc enim credimus Deum velle hominibus succurrere, eos a peccatis liberare, & gloriae restituere; quae sunt mera ipsius Mediatoris munia, & officia: quo fit ut homines, sub lege naturae, & sub lege scripta viventes, Christo sufficienter unirentur & incorporarentur, divinam hanc providentiam actualiter & expresse credendo.

Objicies secundo: D. Augustinus Epist. 10. & lib. 18. de civitate Dei, capit. 47. dicit: *Nemini concessum est (quod secundum Deum viveret, etique placeret) nisi cui divinitus revelatus est unus Mediator Dei & hominum Christus*. Item D. Thomas hic art. 7. ait omni tempore oportuisse credi aliquo modo explicita mysterium Incarnationis: Ergo saltem est, quod fides explicita de tali mysterio non fuerit necessaria necessitate medi, tempore legis naturae, & legis scriptae.

Ad locum D. Augustini respondent aliqui S. Doctorem in eo hyperbolice locutum fuisse, ut gratiam Christi abundantius commendaret adversus Pelagianos. Verum ut recte observat P. Philippus si haec responsio admittatur, dabitur occasio sic interpretandi in aliis S. Augustinum, & ita nihil certi in ejus doctrina habebitur.

Respondet secundo alii, Divum Augustinum non loqui de justificatione, quae est salus inchoata, sed de illa quae est salus perfecta & consummata, qualis est dumtaxat beatitudo, quam nullus unquam absque fide Mediatoris explicita est assecutus, quia eam saltem in Lybno habuit, ut supra annotavimus; cum quo ita aliquos non habuisset in vita praetertitam fidem; proindeque eis non fuisse necessariam, ut mererentur suam beatitudinem. Sed

Respondetur tertio, & melius, nemini ante adventum Christi concessum fuisse quod esset justus, nisi cui revelatus est Christus, revelatione vel explicita, vel implicita: sicut enim fides Christi distinguitur in explicitam, & implicitam, ita & ejus revelatio, utpote cum Deum revelando explicita seipsum, ut auctorem supernaturalem, justificatorem, remuneratorem, eo ipso Christum ut Mediatorem virtualiter & implicitae revelet. Quod autem haec interpretatio sit legitima, & Augustinus de fide, & revelatione Incarnationis dumtaxat implicita intelligi debeat, patet ex alio ejus testimonio: nam idem S. Doctor lib. 2. contra Pelagium & Caesarium, qui est de peccato originali, cap. 24. ait: *Sine fide Incarnationis, & mortis, & resurrectionis Christi, neque antiquus justus, ut justus essent, a peccatis potuisse mundari, & Dei gratia justificari, veritas Christiana non dubitatur*: At fere apud omnes certum est, fidem explicitam Passionis & Resurrectionis Christi, in his qui sub lege naturae, & sub lege scripta vivebant, ad salutem non fuisse necessariam: Ergo pariter, juxta Augustini Doctrinam, fides explicita Incarnationis ad eorum salutem non erat necessaria, sed sufficiebat implicita, quae in fide Dei, ut provisoris supernaturalis, continetur.

Ad locum D. Thomae dico, ex eo dumtaxat concludi, quod omni tempore oportuit aliquos habere fidem explicitam in Christum, nempe (ut se explicat, in corpore articuli) tempore legis scriptae, & legis naturae, majores, sive doctiores: cum quo ita minores, sive rudiores, potuissent tunc salvari sine tali fide, ut idem S. Doctor, locis supra adductis, expressissime & clarissime docet.

Objicit tertio: Maxime conveniens apparet, quod sicut 64 Christus est Mediator Dei & hominum, causa moralis meritoriae salutis humanae, & principium justificationis & glorificationis, sic omnes iustificentur & glorificantur in ordine ad ipsum, five dependentur ab illo, ac proinde per actum fidei in ipsum explicito cognoscunt, qui actus fidei necessarius necessitate medi, ita ut nullus sine quo justificatus unquam fuerit: Ergo tam in lege naturae, quam in lege scripta, fuit necessaria ad salutem fides aliquantisper explicita Redemptoris futuri.

Respondetur ex dictis, quod licet Christus sit causa salutis universalissima in genere meriti, ita ut nullus unquam hominum, five in statu legis naturae, & in statu legis scriptae, five in statu legis gratiae, absque illius meritis salutem sit assecutus; non tamen hinc colligi potest, ejus fidem explicitam fuisse in primo & secundo statu necessariam in ratione medi ad salutem & justificationem: ad hoc enim ut in statu legis naturae, & in

statu

statu legis scriptae, homines influxum gratiae a Christo venturo, & in mente ac decreto Dei existente, moraliter reciperent, sufficiebat quod ipsi moraliter unirentur, & incorporarentur per fidem implicitam in ipsum: alioquin, ut supra dicebamus, rudioribus, qui fide explicita in Christum carebant, desuissent media simpliciter necessaria ad salutem; quod tamen de tanta hominum multitudine non est credibile.

ARTICULUS V.

Utrum post Christi adventum, & legis Evangelicae promulgationem, fides explicita Incarnationis, & Trinitatis, sit necessaria ad salutem, necessitate medi?

58 Negant ex Thomistis Soto, Javellus, & Serra, & ex extraneis Suarez, Delugo, Martinonus, & alii. Affirmant Joannes a S. Thoma, Philippus a S. Trinitate, Valentia, Mojina, Duvallius, & Coninkus. Cano vero relectione de Sacramentis in communi, & Bannez hic art. 8. duplicem distinguunt salutem; unam inchoatam & imperfectam, quae in justificatione a peccatis sita est, alteram perfectam & completam, quae in aeterna beatitudine consistit, & dicunt ad primam quidem sufficere fidem implicitam mysterii Trinitatis, & Incarnationis, sed ad secundam necessario necessitate medi requiri fidem explicitam utriusque mysterii.

§. I.

Vera sententia sanctorum.

59 Dico tamen: post sufficientem legis Evangelicae promulgationem, fides explicita mysterii Incarnationis, & Trinitatis, necessaria est necessitate medi ad utramque salutem, id est ad justificationem, & ad aeternam beatitudinem.

Ut facilius intelligatur haec assertio, duo distinguenda sunt tempora, unum quod intercedit inter mortem Christi, & sufficientem Evangelii promulgationem: aliud vero, in quo lex Evangelica sufficienter fuit per totum orbem promulgata. In priori tempore, non fuit necessaria fides explicita Incarnationis & Trinitatis, saltem necessitate medi: tunc enim qui nihil de Christo audiverant, neque audire poterant, in eodem statu erant, ac qui ante adventum Christi vivebant; quia est lex Evangelica jam esset a legislatore condita & confirmata, nihilominus deest illi sufficienter promulgationis ubique terrarum adhuc non obligabat, vel saltem, quod praecipue intendimus, lex illa non erat adhuc medium ad salutem omnino necessarium: Igitur quemadmodum illis, qui ante adventum Christi vivebant, fides divinae providentiae supernaturalis, quae Deus genus humanum a miseriis & peccatis liberare volebat, satis erat ad justificationem & salutem, ut articulo precedenti ostendimus: sic etiam in illa temporis intercapidine, quae inter mortem Christi, & sufficientem Evangelii promulgationem intercedit, fides explicita Incarnationis & Trinitatis non fuit in ratione medi ad salutem omnibus hominibus necessaria. Unde in hac conclusione loquimur solum de tempore illo, in quo lex Evangelica sufficienter per totum orbem promulgata fuit. Hoc praemisso

60 Probatur primo conclusio ex Scriptura Sacra: nam Marc. ultimo fides Evangelica, quae sine dubio fidem explicitam Incarnationis & Trinitatis includit, ad salutem ante omnia alia exigitur: *Predicatur Evangelium omni creaturae: qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur*. Quae verba expendens D. Bernardus Epist. 77. subdit: *Certe igitur & vigilanter non reperitur: Qui vero baptizatus non fuerit, sed tantum qui vero non crediderit, condemnabitur; inveniunt solum interdum sufficere fidem ad salutem; & sine ipsa sufficere nihil*. Quibus verbis aperte declarat, fidem Evangelii (quae ut diximus cognitionem explicitam Incarnationis & Trinitatis includit) esse magis necessariam, quam baptismum, & nullo modo supplibilem, subindeque esse medium omnino necessarium ad salutem. Unde Joann. 3. dicitur: *Qui non credit in eum, jam judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti filii Dei*, id est, quia non accepit fidem Christi, quae in nova lege est certissimum, & unicum salutis remedium; sicut in antiqua Israelitica, & serpentibus lasti, alter sanari non poterant, quam aspectu serpentis aenei, quem Moyses iussu Dei crexerat in deserto.

61 Probatur secundo conclusio ex Tridentino, sess. 6. cap. 6. ubi loquens de dispositione ad justificationem, & de his quae ad illam obtinendam debent credi, ait: *Libere movetur in Deum, credentes vera esse quae dogmatur revelata & promissa sunt: atque illud in primis, a Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem quae est in Christo Jesu*. Ubi ponderandum est *in primis*: nam hic hoc credere de redemptione in Christo Domino, est in primis necessarium,

nihil est magis necessarium, quam illud: Ergo fides explicita in Christo, in statu novae legis, inter prima credibilia ad salutem necessaria numeratur, subindeque ad justificationem, & beatitudinem consequendam, necessitate medi necessaria esse. Unde idem Concilium ibidem cap. 8. ait hominem justificari fides per fidem hanc, de qua loquitur Apollolus ad Roman. 3. cum ait: *Quem proposuit Deus propitiatorem pro peccatis per fidem in sanguine ipsius, quae utique est fides explicita Christi Redemptoris: subditque talem fidem esse humane salutis initium, fundamentum, ac radicem omnium justificationis, sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum ejus consortium pervenire: unde cum radix plantae, & fundamentum aedificii, necessitate medi necessaria sint, ita ut absque radice nec illa vivere possit, neque istud absque fundamento subsistere, sic nec aliquis vita supernaturali gratia vivere; nec in vitam aeternam edificari potest, absque fide in Christum Mediatorem, quae dicitur ab Apostolo substantia, id est basis, seu fundamentum, Graece *δρῶσις* rerum sperandarum, designatur.*

62 Probatur tertio ex SS. Patribus, qui aperte favent 70 nostrae sententiae: Augustinus enim in libro de corrupte & gratia, cap. 7. sic ait: *A damnatione se non liberabit, qui dicitur potest, se non audivisse Evangelium*. Et infra: *Quicumque ab illa generali damnatione, ista divinae gratiae largitate discerit, non est dabitur, quod & praeparat Evangelium audiendum, & cum audiunt, credunt*. Ubi aperte supponit fidem Evangelicam, atque adeo explicitam Incarnationis & Trinitatis cognitionem, esse prorsus ad salutem necessariam. Item in libro de spiritu & littera cap. 29. haec scribit: *Fide Jesu Christi inpetramus salutem, & quantum nobis inchoatur in re, & quantum perficiendum expectatur in spe*. Similiter Hieronymus in cap. 1. ad Ephef. dicit: *Non ante filii esse possumus, quam filii ejus Jesu Christi fidem & intelligentiam recipiamus*. Et in cap. 3. ait: *Fiducia, atque accessus ad Deum principium est gratiae, fides in Christum est*. Denique Hugo Victorinus lib. 1. de sacramentis part. 10. cap. 5. asserit perfecta redemptione non minus esse necessarium, credere in Deum Redemptorem, quam ab initio, perfecta creatione, necesse fuit credere in Deum Creatorem: Sed ab initio fuit semper necessarium, necessitate medi, credere explicitae in Deum Creatorem ut art. 3. ostendimus: Ergo nunc in lege nova, perfecta Incarnatione, eadem necessitate, ad salutem necessariam est credere in Christum Redemptorem.

63 Probatur quarto ex D. Thoma, qui etiam manifeste 71 docere videtur eandem sententiam. Nam in 3. dist. 25. quaest. 2. art. 2. quaestione 2. haec scribit: *post adventum Christi, quia jam mysterium redemptionis impletum est, & corporaliter, & visibiliter predicatum, tenentur omnes ad credendum explicitae; & si aliquis instructionem non habuerit, Deus ei revelaret, nisi ex culpa sua remaneret*. Ergo sentit, hanc fidem explicitam esse necessariam necessitate medi ad salutem; alias enim, si aliquis instructionem non haberet, sine illa posset justificari, quod S. Doctor non admittit, sed recurrit ad extraordinarium modum influentium, qui tunc esset debitus.

Ad haec & similia Scripturae, Conciliorum, & SS. Patrum testimonia, respondent aliqui, iis dumtaxat probari, fidem Christi explicitam esse necessariam in voto, non tamen in re: dicant vero illam haberi in voto, quando quis ex fide unius Dei provisoris supernaturalis caritatem & contritionem de peccatis concepit; tunc enim ita effectus est, ut si Christi Incarnationem audiret, ei incunctanter crederet.

64 Sed contra primo: Si ita esset, sequeretur in lege gratiae fidem Christi non esse magis necessariam ad salutem, quam in lege naturae, vel in lege scriptae, nam ut articulo precedenti ostendimus, in his duobus legibus fides Christi eo modo sufficiebat, quatenus nempe Mediator in fide divinae providentiae implicitae credebatur: Sed hoc dici nequit, ut patebit probatione sequenti: Ergo nec illud.

65 Secundo: Si in nova lege fides Christi explicita in voto sufficeret ad salutem, illa non esset magis necessaria, quam baptismus, cum baptismus in voto ad salutem sufficiat: Sed hoc repugnat ex D. Bernardo supra relato: Ergo & illud.

66 Tertio, Si in nova lege ad salutem sufficienter habere in voto fidem explicitam Incarnationis, visceret & implicitae contentam in fide Dei, ut provisoris supernaturalis, saltem esset quod docet S. Thomas supra relatus, nempe quod si aliquis invincibiliter ignoraret mysterium redemptionis, & nullam de illo haberet instructionem, Deus ei revelaret, nisi ex sua culpa hoc impediret: nam modus ille extraordinarius instructionis non esset debitus, nec ad salutem necessarius, ut patet. Unde Augustinus de praedestinatione Sanctorum cap. 7. loquens de Cornelio, ad quem instruendum missus est Petrus, Actorum 10. si posset (inquit) sine fide Christi salvus esse, non ad eum adhaerendum mitteretur Petrus archidiaconus: Ergo &c.

De.

Deum Christum Joann. 14. dicit: Creditis in Deum, & in me credite. Ubi aquiparat in nova lege fidem de seipso ut Redemptore, fidei que est de Deo ut Creatore, & universali Provocatore. Sed hæc indubitanter, non solum in voto, sed etiam in re, requiritur ad justificationem & salutem, ut art. 3. Contra Vegam ostendimus: Ergo & alia: Unde Lovanienses apud Tapperum art. 8. sic dicunt: Antequam justificationem, ante omnia necessaria est in adultis fides, qua credimus Christum Jesum Dei Filium nobis propitiosum a Patre propositum esse pro peccatis nostris, in sanguine ipsius, sine quo fide, nulli, nostris operibus, nullaque penitentia, justificatio potest obtineri.

74 Probatur quinto conclusio ratione fundamentali. In lege gratiæ, post sufficientem Evangelii promulgationem, debet haberi perfectior cognitio, subindeque perfectior fides Christi Redemptoris, quam ante legem gratiæ; hoc enim exigit perfectior status legis gratiæ, in quo velamen positum super caput fidei, sublatum dicitur, juxta illud Apostoli ad Galatas 3. Antequam venisset fides, sub lege custodiebamur, conclusi in eam fidem, qua revelanda erat; & illud ad Ephes. 3. In aliis generationibus non est cognitum mysterium Christi, sicut nunc revelatum est: Sed in statu legis nature, & legis scriptæ, necessaria fuit necessitate mediæ fides implicita Christi Redemptoris, ut patet ex dictis articulo præcedenti: Ergo fides explicita Christo Redemptore est eodem modo necessaria in statu legis gratiæ, post sufficientem Evangelii promulgationem.

75 Ex his consuetudine usque singulari sententia Magistri Cano, & Bannes; testimonia enim Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, supra relata, non solum de salute perfecta, & consummata, quæ est beatitudo, sed etiam de imperfecta & inchoata, qualis est justificatio, loquuntur, præsertim illa quæ ex Tridentino adduximus: Ergo ad utramque salutem fides explicita Christi Redemptoris necessitate mediæ requiritur. Adde quod, cum homo per gratiam justificatam reddatur filius adoptivus, & heres Dei, ac proinde habeat jus ad gloriam, tanquam ad hereditatem, ipsaque gratia justificans Joann. 4. dicatur sors aque salientis in vitam æternam, absque videtur afferere, posse aliqua ad justificationem sufficere, quæ tamen ad æternam salutem non sufficiunt. Unde vel dicendum est, fidem explicitam Incarnationis non esse necessariam necessitate mediæ ad obtinendam beatitudinem, quod Canus & Bannes non admittunt, vel afferendum, fidem implicitam hujus mysterii non sufficere ad justificationem.

76 Confirmatur, & magis vis hujus rationis expenditur: Supponamus autem adepta justificationis gratia statim mori, antequam fidem explicitam Incarnationis habuerit, quæ ab illis Auctoribus, an ille æternam beatitudinem consequatur, vel non? Si primum dicant, sequitur aliquem non solum primum, sed etiam secundam salutem, post sine explicita fide Christi Redemptoris obtinere, quod illi non admittunt. Si vero secundum afferant, sequitur Filium Dei adoptivum, ejusque heredem, ab æternæ felicitatis hereditate excludi, & jure hereditario, quod ad illam rationem gratia justificans habet, fraudari; quod absurdissimum est, & repugnat Tridentino, sess. 6. cap. 16. dicenti nihil deesse justificatis, quin minus suo tempore, si in gratia decesserint, vitam æternam consequantur.

77 Respondet primo Canus, impossibile esse, hominem illum justificatum mori, antequam fidem explicitam mediatoris acceperit.

Sed contra: Homo ille est mortalis, illumque sicut & alios omnes, infinita mortis pericula circumstant, & si secundum cursum causarum naturalium, statim ab adepta sua justificatione mori debeat, non est cur Deus, propter unius privati hominis salutem, casum illum generalem perturbare debeat; pro salute enim multitudinis innumere parvulorum, sine baptismo decedentium, eum ordinem non perturbat. Ergo multo minus pro salute unius id faciet, nec vitam ejus diutius protrahet, ut fidem Mediatoris explicatam assequatur.

78 Respondet secundo, quod si moriatur homo ille statim ab adepta sua justificatione, continuo ut a corpore solvetur ejus anima, antequam beatitudine æterna perfuratur, dicet explicite mysterium Incarnationis.

Sed contra: Si hoc sufficeret, ut fides explicita Incarnationis esset necessaria ad ultimam salutem necessitate mediæ, sequeretur quod illa non alio modo esset ad salutem necessaria adultis, quam parvulis; cum etiam anima parvulorum post baptismum a corpore soluta statim explicite cognoscant mysterium Incarnationis: Sed hoc videtur absurdum: Ergo & illud.

79 Ex dictis etiam manifestum relinquuntur, cognitionem explicatam mysterii Trinitatis esse in nova lege necessariam necessitate mediæ ad justificationem & salutem: nam ut dicitur D. Thomas hic art. 8. Mysterium Incarnationis Christi implicitè credi non potest sine fide Trinitatis: quia in mysterio Incarnationis Christi hoc continetur, quod Filius

Dei carnem assumpsit; quod per gratiam Spiritus Sancti mundum renovaverit; & iterum quod de Spiritu Sancto conceptus fuerit; & ideo eodem modo quo mysterium Incarnationis Christi autem Christum fuit explicite creditum a majoribus, implicitè autem & quasi admixtè a minoribus, ita etiam & mysterium Trinitatis. Et ideo etiam post tempus divulgatæ tenetur omnes ad explicite credendum mysterium Trinitatis, & omnes qui renascuntur in Christo, hæc adipiscuntur per invocationem Trinitatis, secundum illud Marci ultimos: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

Confirmatur: Ut viator ad terminum perveniat, debet & locum ad quem tendit, & viam qua ad illum itur, cognoscere: Sed terminus ad quem per fidem tendimus, est clara visio Dei unius & Trini. Christus vero est via per quam ad illum itur, juxta illud: Ego sum via, & veritas, & vita, & illud: Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur: Ergo cognitio mysterii Trinitatis, & Incarnationis, est medium necessarium ad beatitudinem consequendam.

Confirmatur amplius: Mysterium Trinitatis, & Mysterium Incarnationis, sunt principale objectum visionis beatificæ in patria, juxta illud Christi Joann. 17. Hæc voluntas æterna ut cognoscant te Deum verum, & quem misisti Jesum Christum: Ergo & fidei in via; hinc enim respondet ipsa visio, juxta illud Psalmi 47. Sicut audivimus (hic per fidem) sic vidimus in civitate Domini virtutum.

Ex his intelligit, falsam esse & erroneam sententiam quorundam recentiorum Casularum, decentium abolitionis capacem esse hominem, etsi nesciat mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Verbi Divini, si enim explicita utriusque mysterii cognitio ad primam, & ultimam salutem, id est ad justificationem & beatitudinem, necessitate mediæ requiritur, manifestum est eos, qui illa mysteria penitus ignorant, non posse justificari, subindeque esse incapaces abolitionis sacramentalis, donec de illis sufficienter instructi fuerint. Unde Academia Lovaniensis, ad instantiam Archiepiscopi Mechliniensis, doctrinam illorum Casularum reprobovit, & gravi censura notavit.

Obiter tamen advertendum est, non esse necesse ad recipiendam abolitionem a peccatis, & obtinendam justificationem per sacramentum penitentiae, distincte cognoscere illa mysteria, eorum quippe distinctus conceptus difficillimus & obscurissimus est; sed satis esse illa quoad substantiam credere: sufficit enim explicite credere Filium Dei fuisse incarnatum, & non requiritur ut sciatur unum esse factum in supposito, non in natura. Similiter sufficit explicite credere, esse unum Deum, & tres Divinas Personas, quarum una est Pater, alia Filius, alia Spiritus Sanctus; non est vero necessarium scire explicite, Filium esse Verbum, & procedere per cognitionem, & Spiritum Sanctum esse amorem, & procedere per voluntatem. Unde D. Thomas hic art. 7. ait: Alias subtile considerationes circa Incarnationis articulos (idem dicendum de Trinitate) tenentur aliqui magis vel minus explicite credere, secundum quod copiam suavitatis & officio uniuscujusque.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obiicit primo: Illud non est necessarium ad justificationem necessitate mediæ, sine quo homo potest justificari: sed in nova lege homo potest justificari absque fide explicita Incarnationis: Ergo talis fides non est necessaria necessitate mediæ ad justificationem. Major patet: Minor probatur primo exemplo Cornelii: Ille enim ut ait D. Thomas infra q. 10. art. 4. ad 3. habebat fidem implicitam Christi, nondum manifestata Evangelii veritate, unde ut eum in fide plenius instrueret, mittitur ad eum Petrus. Idem docet 3. p. q. 69. art. 4. ad 2. ubi dicitur, quod: Cornelius, & alii similes, consequuntur gratiam & virtutes per fidem Christi, & desiderium baptismi, implicitè, vel explicite: postmodum tamen in baptismo majori copiam gratiæ & virtutum consequuntur.

Secundo probatur eadem Minor: Si homo nutritus in sylvis, vel apud barbaras Gentes educatur, ubi nihil unquam audivit de Evangelio, nec audire potuit, sequeretur ductum rationis naturalis, in fuga mali, & prosecutione boni honesti, justificaretur a Deo, ut supra art. 3. dicebamus: Sed ille tunc non haberet fidem explicatam mysterii Incarnationis & Trinitatis; cum nihil unquam de illis audivisset: Ergo homo potest justificari sine fide explicita mysterii Incarnationis & Trinitatis. Simile argumentum fieri potest de puero perveniente ad primum instantem usum rationis: si enim ille tunc se convertat in Deum ut auctorem nature, eligendo sequi bonum honestum & rationi consonum justificabitur; si minus peccabit mortaliter, ut docet D. Thomas 1. 2. quest. 89. art. 6. Atqui in illo instanti non potest instrui,

qui, seu illuminari de Incarnationis & Trinitatis mysteriis, sed ad hoc aliquod tempus requiritur; cum modus intelligendi plura in unico instanti non sit humanus, sed Angelicus; præsertim in illo primo instanti usus rationis, in quo nimis confuse homo intelligit: Ergo puer in illo instanti per fidem implicitam Incarnationis & Trinitatis, justificari potest.

80 Tertio suadet eadem Minor: Catechumenus, qui successively edocetur de rebus fidei, prius audiens Deum existeri, & remuneratorem, ac providorem supernaturalem esse, poterit elicere actum fidei, & in Deum ut Auctorem supernaturalem credere: postea autem cognitione supernaturali Dei potest actum dilectionis Dei, ut est suis supernaturalis, elicere: unde cum actus caritatis cum peccato stare nequeat, ille antequam quidquam de Incarnatione & de Trinitate audiat, subindeque antequam illa mysteria explicite credat, justificari poterit.

81 Denique probatur eadem Minor: Inter Christianos sunt aliqui homines adeo rudes, & stupidi, ut mysteria Incarnationis & Trinitatis vero conceptu apprehendere non valeant, nec per consequens ea explicite credere. Idem est de mutis, ac surdis a nativitate; vix enim possibile est nutibus ac signis eos instruere de substantia horum mysteriorum, ut ea explicite credant: At illi possunt justificari, aliquo ipsi neganda esse absoluto, & alia Sacramenta, quamvis sacrent quod in se est, ut quæ tenentur scire addiscerent: Ergo sine fide explicita Incarnationis & Trinitatis, qui illa mysteria invincibiliter ignorant, justificari possunt.

82 Aliqui ex nostris Thomistis, ut ab his difficultatibus se expediant, docent, quod quamvis per se loquendo homo, post sufficientem Evangelii promulgationem, sine fide explicita Incarnationis & Trinitatis justificari nequeat; interdum tamen per accidens, absque tali fide, justificationis gratiam obtinere potest, per fidem fidem explicitam Dei, ut Auctoris & providoris supernaturalis. Quod ut magis explicite, dicant duo esse genera mediocrum, quæ sunt ad salutem necessaria; quarum ex natura rei talia sunt, ut gratia, & caritas; & sine illis nunquam homo, etiam per accidens, & supposita ignorantia invincibilis, justificationem & salutem consequi valet: alia sunt talia tantum ex institutione & voluntate Dei, ut Baptismus vel Penitentia, & sine illis in re habitis salus interdum obtineri potest, per fidem votum & desiderium ipsorum, & hujus generis dicunt esse in nova lege fidem explicitam mysterii Incarnationis & Trinitatis.

83 Sed hæc solutio & doctrina evanescit: tum quia supra ostendimus, post sufficientem Evangelii promulgationem, fidem explicitam Christi esse ad justificationem & salutem necessariam, non solum in voto, sed etiam in re: tum etiam quia ex illa sequeretur hominem per accidens, & in aliquo casu extraordinario, posse consequi salutem, absque fide explicita Dei, ut Creatoris & Auctoris supernaturalis, cum talis fides non sit medium ex natura rei ad salutem necessariam, sed tantum ex institutione & voluntate Dei, qui potest, si vellet, homines justificare & salvare absque tali actu, & per fidem explicitam aliorum attributorum. Adde quod si homo post sufficientem Evangelii promulgationem, per accidens absque fide explicita Incarnationis justificari possit, inutiliter omnino D. Thom. supr. relat. recurreret ad modum extraordinarium instructionis in illis qui nihil unquam audiverunt, vel audire poterunt de Evangelio ac inutiliter doceret; quod si aliquis instructionem de mysterio redemptionis non haberet, dens illud ei revelaret, nisi ex sua culpa impediret; talis enim modus extraordinarius instructionis non esset necessarius ad justificationem, ut de se patet. Unde hæc solutio prætermittitur.

84 Ad argumentum respondeo, concessa Majori, negando Minorem. Ad cujus primam probationem primo dici potest, fidem explicitam de Christo non esse necessariam ad justificationem, nisi post sufficientem Evangelii promulgationem: tempore autem Cornelii non fuerat sufficienter quoad omnes promulgatum Evangelium, etiam in Palestina: cujus indicium est, quia non solum ad illum baptizandum, sed etiam instruendum de fide, missus est Petrus Actuum 10. Secundo respondeo, Cornelium habuisse tunc fidem explicitam Incarnationis quoad substantiam, quam, ut ait D. Thomas a Judæis commorantibus in Cæsarea acceperat, & fuisse a Petro instructum de circumstantia temporis quia ignorabat, an adhuc esset completa. Unde quando idem S. Doctor locis citatis ait, quod Cornelius habebat fidem implicitam Christi, & cum ea justificatus est, hoc debet intelligi de fide implicita, quoad circumstantias Incarnationis, non vero quantum ad ejus substantiam.

85 Ad secundam, concessa Majori, nego Minorem: nam si homo nutritus in sylvis, vel apud barbaras nationes educatus, ubi nihil unquam audivit de Evangelio, bene viveret secundum legem naturalem, ex auxiliis divine

gratiæ (sine quibus tota lex natura observari diu non potest) tunc ex istis auxiliis facienti quod in se est, Deus non denegaret alias gratias actuales, necessario necessitate mediæ prævias ad justificationem, inter quas est fides explicita in Christum Redemptorem, quam Deus illi concederet, vel mittendo aliquem Predicatorem, vel aliquem Angelorum ad illum instruendum, vel illum immediate per seipsum illuminando interius de tali mysterio. Unde Act. 8. legitur Deum misisse Philippum ad Eunucho Candacis Regine Æthiopia, ut illum de fide Christi & de mysterio Incarnationis instrueret, & baptizaret. Et D. Dionysius cap. 5. Cælestis Hierarchia dicit multos Gentilium adeptos fuisse salutem per ministerium Angelorum, ut art. 3. retulimus. Item S. Thomas hic art. 7. ad 3. ait quod multis Gentilium fuit facta revelatio de Christo, & in hujus rei confirmationem refert, quod tempore Constantini Augusti, & Helene matris ejus, inventum fuit quoddam sepulchrum, in quo jacebat homo, auream laminam habens in pectore, in qua scriptum erat: Christus nascetur ex Virgine, & ego credo in eum. O sed sub Helene & Constantini temporibus iterum me videbitis.

Ad aliud exemplum de puero, ad primum instantem rationis perveniente, dicendum est instantem illum non esse physicum, sed morale, subindeque aliquam temporis moram, seu durationem includere, in qua puer potest, vel immediate a Deo, vel mediante homine, vel Angelo, de mysterio Incarnationis & Trinitatis instrui, seu illuminari, & per fidem explicitam utriusque mysterii, ad justificationem se disponere.

Ad tertiam dico, amorem illum erga Deum, quem Catechumenus potest concipere, ante propositam fidem explicitam Christi, esse quidem supernaturalem, sed tamen imperfectum, & non ex toto corde, sicut oportet ad justificationem: quia amor ex toto corde, qui est caritas, non est simplex complacentia de ipso sine ultimo, sed efficax tendentia & intentio finis, quæ requirit ordinem ad media, cum intentio non sit de fine simpliciter, sed in ordine ad media; atque adeo quia redemptionis Christi est unicum & necessarium medium perveniendi ad finem, qui diligit Deum sine ordine ad hoc medium, etsi habeat complacentiam & amorem simplicem de fine, non habet tamen dilectionem efficacem, quippe qui nondum attendit, nec intendit media necessaria ad hunc finem.

Ad quartam dicendum, nullum esse adeo rudis ingenii, qui si sit compos rationis, mysteria Incarnationis & Trinitatis, sibi sufficienter propostis, confuse seu quantum ad substantiam apprehendere non valeat, maxime ex auxilio supernaturali, quod Deus non denegat. Si autem contendas dari aliquos adultos qui facta sufficienti diligentia & propositione, talia mysteria percipere, seu apprehendere non valent, dico quod se habent, quantum ad hoc, sicut ammentes & parvuli, qui sine ullo actu fidei salvantur: quod Adversarii dicere tenentur de illis, qui adeo tardi & stuperi sunt, quod Deum ut auctorem & providorem supernaturalem apprehendere non valent; cum in eorum sententia ad justificationem requiratur fides explicita de Deo ut Auctore & providore supernaturali.

Obiicit secundo: Apostolus ad Hebræos 11. explicans quænam explicite credenda sint ad justificationem & salutem: Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & inquirentibus se remunerator sit. Sed in his verbis nulla fit mentio de Christo ut Redemptore: Ergo in nova lege fides explicita Incarnationis non est medium ad justificationem & salutem necessariam.

Respondeo cum D. Thoma in 3. dist. 25. quest. 1. art. 2. quest. 4. ad 1. quod Apostolus loco citato posuit illa quæ oportuit credi explicite a quolibet homine in quocunque statu, sed non excludit quin in statu legis gratiæ debeamus explicite credere Christum Redemptorem, cujus virtute justificamur & glorificamur; quamvis fides illa explicita de Christo non sit necessaria ad justificationem & salutem ex natura rei, sed ex institutione & beneplacito Dei, qui sicut non redimitur genus humanum, nisi per Christum, licet occurrerent alii modi, ita noluit aliquem justificari, nisi per fidem Christi explicitam in nova lege, & implicitam in antiqua. Nec propterea est coarctata via ad salutem, ut aliqui opponunt, quia & præsto sunt auxilia ad hujusmodi fidem explicitam habendam, & modo abundantior datur gratia, quam in lege veteri, & per ipsam Incarnationem homo mirum in modum ad amorem Dei excitatur & inflammatur: nam ut canit Ecclesia, dum visibiliter Deum cognoscimus, per hunc in invisibilium amorem rapimur. Adde non esse inconveniens, quod lex nova sit gravior quam antiqua, quoad actus interiores, licet sit facilior ex gratia, ut ex D. Augusti docet D. Thom. 1. 2. q. 107. art. 4.